

BILL VIOLA

SCULPTOR OF TIME

Tentoonstelling in het Musée de La Boverie in Luik
21.10.23 - 28.04.24

DOSSIER LEERKRACHTEN

We heten u van harte welkom op de tentoonstelling over Bill Viola. Sculptor of Time.

Bij het ontwerpen en uitwerken van een tentoonstelling is het pedagogische aspect steeds een prioriteit voor ons. Het commissariaat van de tentoonstelling heeft dan ook een dossier opgesteld ten behoeve van de leerkrachten.

Dit dossier omvat een tiental pedagogische pistes. Bij de activiteiten komen niet alleen kennis en bedrevenheid, maar ook sociale vaardigheden aan bod. Ze worden alleen of in groep uitgevoerd.

Bill Viola hecht veel belang aan de persoonlijke beleving bij het bekijken van zijn werken. Vandaar dat de pistes zijn bedacht als richtsnoer vóór en na het bezoek aan de tentoonstelling. Ze dienen evenwel doorgenomen te worden vóór het bezoek, opdat de leerkrachten hun leerlingen attent kunnen maken op sommige aspecten. Tijdens het bezoek worden de leerlingen letterlijk aangezogen tot de video-installaties, die al hun zinnen en emoties prikkelen.

De verschillende pedagogische pistes bieden de mogelijkheid tal van thema's aan te kaarten, samen met de manier waarop die thema's artistiek vorm hebben gekregen.

- Nadenken over de mens en de grote levensvraagstukken
- De kennis van kunst verrijken via de videokunst en die vergelijken met andere artistieke expressievormen.
- Analyse van culturele en filosofische verwijzingen
- Een werk bekijken en beleven
- Het artistieke scheppingsproces begrijpen

De tentoonstelling en de pedagogische pistes kunnen aan bod komen in diverse vakken, zoals esthetica, Nederlands, geschiedenis, filosofie, godsdienst en zedenleer.

We wensen u en uw leerlingen alvast een boeiend bezoek toe!

INHOUDSOPGAVE

Tentoonstellingsmanifest 05

1.HET PARCOURS **06**

2.DE ACTIVITEITEN PER THEMA **08-12**

De mens 09

Tijdsbeleving 10

Afwisseling van stilte en geluid 11

Water, een alomtegenwoordig element 12

Renaissance en sacrale kunst 13

Geboorte, dood, overgang 14

Spiritualiteit 15

Lichaam en emoties 16

Het creatieve proces van Bill Viola 17

---

3. BIOGRAFIEËN **18-20**

***“Opvoeders willen te veel informatie doorgeven.
Er is een overdaad aan informatie.
Het belangrijkste voor kleine kinderen
is dat er rust en stilte heerst.”¹***

Bill Viola

***“...all you need to do is look.
And that is what we did”²***

Kira Perov

¹ Interview met Bill Viola tijdens de persconferentie ter voorstelling van de tentoonstelling in het Grand Palais, Parijs, 3 maart 2014.

² Hanhardt, John G. Bill Viola. Uitgegeven door Kira Perov. Londen en New York: Thames & Hudson. (Duitstalige uitgave: Sieveking Verlag, München) 2015, p. 15.

Tentoonstellingsmanifest

Bill Viola. *Sculptor of Time* is de eerste Belgische tentoonstelling van internationale allure over het werk van deze vooraanstaande hedendaagse kunstenaar.

Bill Viola en de stad Luik hebben een gemeenschappelijke geschiedenis. In 2010 werd de kunstenaar door de autoriteiten van de Universit  de Liège uitgenodigd om een prestigieus eredoctoraat in ontvangst te nemen voor zijn bijdrage aan de beeldende kunsten. Daarom is het ook bijzonder betekenisvol dat het Musée de La Boverie nu een brede keuze uit zijn werk presenteert, de vrucht van dertig jaar scheppende arbeid.

Het technisch verbluffende werk van Bill Viola is tegelijk groots en intiem, spectaculair en diepmenselijk, complex en verrassend toegankelijk. Voor zijn installaties put hij uit velerlei inspiratiebronnen: nu eens de artistieke traditie van de renaissance, dan weer diverse spirituele stromingen uit West en Oost, zoals de christelijke mystiek, het boeddhisme en het soefisme. Zijn oeuvre is doordrenkt van een universeel humanisme.

Begin jaren 1970, toen hij samenwerkte met Nam June Paik, was Bill Viola een pionier van de videokunst. Hij brak met de codes van televisie en film, en vond een nieuwe grammatica van het bewegende beeld uit: origineel, krachtig, van een fascinerende schoonheid en vol diepzinnige metafysische vragen. In die nieuwe taal incorporeerde hij reflecties over de esthetiek van de beeldende kunsten, waarvan hij het bereik verbreedde. Zo ging hij in tegen de Hollywood-formules en de formats van documentaire en televisie. Het scherm werd de beelddrager bij uitstek, de camera het oog waarmee je de wereld kon vastleggen. Een nieuw medium was geboren.

Bill Viola is een van die kunstenaars die ons met hun werk bewust maken van onze eindigheid, onlosmakelijk verbonden met het menselijk lot. Onze relatie met de wereld is nauw verbonden met de tijd, en die tijd gebruikt Bill Viola in zijn werk als kneedbaar materiaal. Hij beeldhouwt, manipuleert, vertraagt hem tot het uiterste, legt hem soms zelfs helemaal stil. In de tussenruimte van oneindig verlengde seconden onthult hij wat gewoonlijk verborgen blijft, stapt van de orde van het zichtbare over naar die van het

zintuiglijke. Hij zet aan om naar het wezen van de dingen te kijken, en niet alleen naar hun oppervlak. In de scenografie werd ervoor gekozen om de werken in hun visuele kracht te laten. Door het afwezig blijven van traditionele media als verklarende teksten en audiogidsen worden de bezoekers uitgenodigd om elk werk te benaderen zonder didactische interpretatie. De nadruk ligt op contemplatie en een authentieke ontmoeting met het kunstwerk. Bezoekers kunnen vrij hun eigen standpunt bepalen tegenover wat ze zien en ervaren.

Bill Viola spreekt het onzegbare uit, onthult het onzichtbare, raakt aan het heilige en beroert het mysterie, roept donker en licht op, verheft geest en hart in een onweerstaanbare opgang. In zijn oeuvre roept hij op tot contemplatie, het is een meditatieve ervaring, een spirituele en introspectieve reis.

Het Tempora-team

1. HET PARCOURS

De tentoonstelling presenteert 18 topwerken daterend van de laatste drie decennia uit de carrière van de kunstenaar. Bij het vrij rondwandelen wordt de bezoeker uitgenodigd zich helemaal onder te dompelen in de fascinerende wereld van beelden en geluiden van Bill Viola. Elk werk is een wereld op zich, altijd goed voor een unieke en telkens weer andere ervaring, want vaak met verschillende oogpunten. De bezoeker moet zijn tijdsbesef loslaten en zich laten meevoeren op de langzame, maar onweerstaanbare beeldenstroom. Elk werk heeft een krachtige visuele aantrekkingskracht die de kijker meteen in zijn ban krijgt, hem doet nadenken over de betekenis van wat hij ziet en zijn emotionele intelligentie aanspreekt.

Thema's treden tevoorschijn en verweven zich tot een soort leidmotief – overgang, rite, de band met het hiernamaals, leven, dood, water als primair element, transfiguratie – maar de kijker is volkomen vrij om zijn eigen interpretatie te geven aan wat hij ziet. Hij mag de tentoonstelling ook vrij bezoeken, zonder een chronologische of thematische orde te volgen. Hij kiest zelf zijn weg, in zijn eigen tempo. Elke installatie is een wereld en een verhaal op zich. Ze nodigt uit tot aandachtig waarnemen, emotioneel beleven en nadenken. Iedereen kan de werken op zijn heel eigen manier interpreteren.

Lijst van tentoongestelde werken

1. Heaven and Earth (1992)

2. Slowly Turning Narrative (1992)

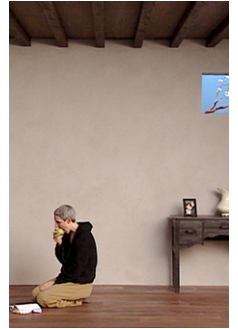
3. The Greeting (1995)

4. Anima (2000)

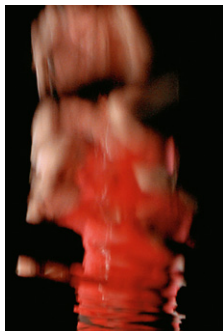
5. The Quintet of the Astonished (2000)

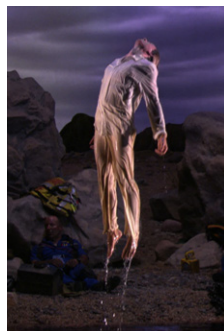
6. Catherine's Room (2001)

7. Four Hands (2001)

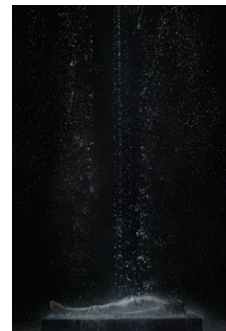
8. Surrender (2001)

9. Going Forth By Day (2002)

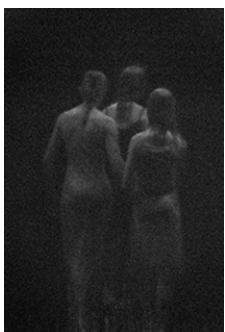
10. Fire Woman (2005)

11. Tristan's Ascension (The Sound of a Mountain Under a Waterfall) (2005)

12. Ocean Without a Shore (2007)

13. Three Women (2008)

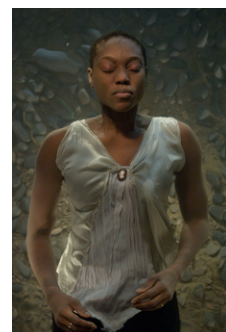
14. The Encounter (2012)

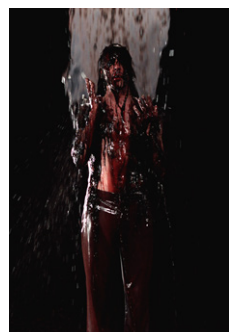
15. Walking on the Edge (2012)

16. Man Searching for Immortality / Woman Searching for Eternity (2013)

17. The Dreamers (2013)

18. Inverted Birth (2014)

2. ACTIVITEITEN PER THEMA

Bill Viola wil niet dat zijn werken slechts op één manier begrepen kunnen worden. Hij laat de kijker geheel vrij om er een eigen interpretatie aan te geven. Niet zozeer verstandelijk, maar via een emotioneel aanvoelen, waardoor men gaat nadenken over de fundamenteën van het menselijke bestaan.

Bij het verkennen van de werken van Bill Viola stellen we een thematische benadering voor, evenwel zonder de pretentie de interpretatie ervan te willen sturen of inperken. Er zijn wel degelijk een aantal thema's die als een rode draad door zijn werken lopen. Voor elk thema stellen we een activiteit voor die de leerlingen kunnen uitvoeren.

***“De mensheid bestaat uit drie groepen:
zij die nog niet geboren zijn, zij die dood zijn,
en iets in het midden, wij, die hier zijn”³***

Bill Viola

³ Interview met Bill Viola tijdens de persconferentie ter voorstelling van de tentoonstelling in het Grand Palais, Parijs, 3 maart 2014.

De mens

De mens is aanwezig in de meeste werken te zien op deze tentoonstelling. Bill Viola laat ons een wezen van vlees, geest en ziel zien. Zijn werken tonen ons vooreerst de mens als biologisch wezen. *“Ieder van ons heeft levende materie in zich, DNA, chromosomen, die in een ononderbroken proces aan ons zijn doorgegeven, sinds de oorsprong van de mensheid. (...) Al die vermogens zijn sporen van het verleden die we in ons dragen en die het ons mogelijk maken te handelen en te zijn wie we zijn in het heden.”*⁴ In zijn video's zien we de mens op diverse leeftijden. Viola aarzelt niet om het gerimpelde lichaam van een pasgeborene of een bejaarde te laten zien. De mens is ook een wezen met zintuigen. Hij zegt “meteen te hebben begrepen dat we met de komst van de video van model zijn

veranderd, dat we nu een model van een menselijk wezen met vijf zintuigen hebben, waar zelfs de Ouden het al over hadden ... en dat we nu eindelijk voor een totaalbeleving kunnen zorgen, waar alles met elkaar verbonden is, niet gescheiden.”⁵ De mens is ook een geestelijk wezen, dat moet omgaan met emoties en kennis moet doorgeven. Tot slot is het ook een wezen met een ziel en een eigen kijk op het leven vóór en na de dood.

In zijn eerste video's speelt Bill Viola trouwens zelf de rol van de mens. In de loop der jaren passeert een hele rits mooie en vriendelijke figuren de revue. Het gaat om individuen van alle leeftijden, van diverse huidskleuren, met uiteenlopende kapsels en kledij.

Activiteit:

- Instructie voor de leerlingen vóór het bezoek: let goed op de in beeld gebrachte figuren.
- Na het bezoek: zoek beelden en schrijf een essay over de mens, zoals te zien in de werken van Viola. Wie zijn die mensen, en vooral, hoe gaan ze met elkaar om?

⁴ Bill Viola, l'histoire de l'art et le présent du passé". Tijdschrift Perspective, Actualité en histoire de l'art, 3:2008, XXe-XXIe Canada, p. 379.

⁵ Fargier, Jean-Paul, Au fil du temps, De l'incidence Éditeur, 2014, p.143.

Tijdsbeleving

Bill Viola doet ons de tijd op een andere manier beleven: variatie van snelheid, omkeerbaarheid van de tijd, extreme inkorting of verlenging, onderbroken beelden, parallelle of in elkaar grijpende tijdzones. Hij is een echte 'beeldhouwer van de tijd', zonder ooit zijn toevlucht te nemen tot goedkope effecten. Door die heel andere tijdsbeleving kunnen we meteen ook de geringste, subtielste veranderingen van emoties gewaarworden.

De extreme vertragingen en versnellingen doorbreken de continuïteit van de beeldenstroom en de illusie van een verhaal. Door digitale bewerking zorgt Bill Viola voor een extreme vertraging van de actie, wat niet kon met de vroegere filmtechniek, beperkt tot 24 opeenvolgende beelden per seconde. Ook de video was beperkt tot ongeveer 30 beelden per seconde. Het resultaat is dat sommige werken bijna lijken op stilstaande beelden, alsof de tijd is bevroren. Door het voor zijn oeuvre typerende gebruik van slow motion wordt de kijker gedwongen aandachtig naar het beeld te kijken, zodat hij duidelijker begrijpt wat de kunstenaar ons wil laten zien.

Activiteit:

- Instructie voor de leerlingen vóór het bezoek:
let goed op de manier waarop de tijd behandeld wordt in de werken.
- Na het bezoek: maak met behulp van een smartphone of een camera een video van 10 seconden en vertraag die dan (240 beelden per seconde).
  - een gezicht dat tot leven komt.
  - handen die bewegen.

Afwisseling van stilte en geluid

In alle werken van Bill Viola komt stilte voor. Die stilte kun je vergelijken met de witte ruimte in een tekening. De stilte wordt afgewisseld door klanken. Het gaat niet om muziek, maar vaak om geluiden uit de natuur: het oorverdovende lawaai van een waterval, het opborrelen van een bron, een laaiend vuur... Stilte en lawaai, leegte en volheid. De stilte is het begin van de Tijd. Een moment van roerloosheid. Geluid kondigt dan weer beweging aan, vaak met lawaai. Het is de voorbode van een naderende ramp die het rustige oppervlak der dingen in beroering zal brengen. Het is de aankondiging van een vorm van chaos en de nieuwe orde die eruit geboren zal worden.

In zijn eerste werken gebruikt Bill Viola een mix van elektronische geluiden en geluiden opgenomen in de natuur. De kunstenaar is ook gefascineerd door het weergalmende geluid in gotische kathedralen, waarvan de akoestische ruimtes verwijzen naar de goddelijke principes. Door die heel bijzondere klank wordt meteen ook de ziel van de bezoeker geraakt. Door zijn geluidsexperimenten weet Viola een gevoelige en mentale ruimte te creëren, die diep op het lichaam kan inwerken. Hij creëert werken die de waarnemer en zijn lichaam helemaal omvatten, in een afwisseling van stilte en geluid die de deur naar innerlijke werelden opent.

Activiteit:

→ Instructie voor de leerlingen vóór het bezoek:
let goed op het geluid.

- Is er in alle werken geluid te horen?
- Klinkt het welluidend of agressief?
- Klinkt het doorlopend of wordt het onderbroken?

→ Na het bezoek: Neem het geluid van een persoon of een natuurlijk fenomeen (bijvoorbeeld een vallend blad of druppelend water) op en maak zo verschillende geluidsbestanden. Is de betekenis van het werk veranderd?

Water, een alomtegenwoordig element

Water is alomtegenwoordig in het oeuvre van Bill Viola. Het speelt verschillende rollen. Het is zowel een weerspiegelend oppervlak als een grens waar je over moet. Water wordt ook gebruikt bij rituelen, die vaak te maken hebben met geboorte en dood. Water is als een vlies waardoor je in een andere wereld komt. Van vruchtwater tot doopwater, van de apocalyptische wateren van de Zondvloed tot rustig voortkabbellende dromen. Water speelt een sterke symbolische rol. Het vormt een link tussen het menselijke lichaam, zelf grotendeels bestaand uit water, en de buitenwereld.

Vaak is water een onzichtbare drempel, die materieel pas zichtbaar wordt wanneer je het oversteekt. In *Ocean Without a Shore* (2007) moet elk personage dat wil loskomen uit de duisternis en weer tot leven wil komen door een watergordijn stappen om het licht te bereiken.

Dat water zo'n belangrijke rol speelt in het oeuvre van Bill Viola, komt omdat hij als zesjarige uit een bootje in een meer viel en bijna verdrong. Gelukkig was hij vergezeld van zijn oom. Onder water, ontdekte Viola een verborgen wereld van een fascinerende schoonheid, die een sterke indruk op hem maakte en die hij in zijn werken vaak aan bod laat komen.

De andere elementen – lucht, aarde en vooral vuur – spelen eveneens een belangrijke metaforische rol in zijn werken. De hoofdrolspelers in zijn werken krijgen te maken met die vaak tegenstrijdige natuurkrachten, die de onmisbare voorwaarden creëren voor de transcendentie van de mens.

Activiteit:

- Instructie voor de leerlingen vóór het bezoek: let goed op de werken waar water in voorkomt.
- Na het bezoek: Zoek op wat de symbolische waarde van water is in twee verschillende beschavingen en presenteer het resultaat aan de klas in de vorm van een geïllustreerd verslag.

Renaissance en sacrale kunst

Bijna 8 jaar lang (1995-2002) gebruikte Bill Viola in zijn werken verwijzingen naar Giotto, Bosch, Pontormo en andere kunstenaars uit de renaissance. Niet dat hij daar zijn eigen versie van wilde creëren, het was gewoon een manier om de personages en de spirituele gevoelens van die oude taferelen te laten herleven via de expressieve mogelijkheden van de videokunst. Een treffend voorbeeld daarvan is de monumentale installatie *Going Forth By Day* (2002), waarbij de kijker omringd is door schermen. Op elk scherm is een tafereel te zien dat verwijst naar de fresco's die Giotto schilderde in de Scrovegni-kapel in Padua.

Andere voorbeelden zijn *Catherine's Room* en *The Greeting*. Dit laatste werk is geïnspireerd op *De Visitatie* van Jacopo Pontormo, een schilderij daterend van 1528-1529. Los van de vorm en de kleur is het vooral de spirituele dimensie die Bill Viola boeit, zoals hij zelf uitlegt: *“Er mijn eigen versie van maken interesseert me niet. Ik wil binnendringen in die beelden ... ze belichamen, ze bewonen, ze voelen ademen. Wat me uiteindelijk boeide, was hun spirituele dimensie, en niet hun visuele vorm.”*

The Quintet of the Astonished (2000) is dan weer geïnspireerd op een werk van Jheronimus Bosch, met name *De Doornenkroning van Christus* (ca. 1510, National Gallery in Londen). Het handelt over de primaire gevoelens die je vaak aantreft in de sacrale schilderkunst van de middeleeuwen en de renaissance: geestelijk lijden, fysieke pijn, woede, angst en vreugde.

Wat Bill Viola vooral fascineert aan de werken uit de renaissance is de totale zintuiglijke beleving, zowel ruimtelijk als fysiek. Veel van die werken waren bestemd ter versiering van altaren in kerken. In zekere zin waren het dus installaties, opgesteld in een levende, niet-museale context. Het bekijken ervan doet ons nadenken over het mysterie van het bestaan. De videowerken van Bill Viola, gepresenteerd in de vorm van installaties, willen de waarnemer de kracht van die totaalervaring laten beleven.

Activiteit:

→ Instructie voor de leerlingen vóór het bezoek:
bekijk de werken aandachtig en zoek

- de grote en kleine formaten.
- de afzonderlijke werken en de veelluiken.
- de plaatsing van de werken (op de grond, aan de muur, op een voetstuk).
- de decors (studio/natuurlijk).
- de richting van de actie: links/rechts, omhoog/omlaag, statisch.
- het aantal ruimtelijke niveaus en de perspectief.

→ Na het bezoek: zoek in de werken van Bill Viola verschillende elementen die verband houden met de volgende kunsten:

- beeldhouwkunst.
- toneelkunst.
- filmkunst.
- schilderkunst.

Geboorte, dood, overgang

Het menselijke bestaan wordt gezien als een lang moment tussen geboorte en dood. De werken van Bill Viola gaan over die momenten van overgang van de ene staat naar de andere. De geboorte verwijst naar het thema van de schepping, de demiurgische uitvinding van het werk door de kunstenaar en het mysterie van het oorspronkelijke werk, de schepping van het leven. Het leven wordt vaak tegenover de dood geplaatst. Het zijn de twee uiteinden van het leven. Soms staan ze letterlijk tegenover elkaar, zoals in *Heaven and Earth* (1992), met een oude vrouw die aan de rand van de dood staat en een pasgeborene.

“In tegenstelling tot het leven kan de dood de mens niet ontnomen worden, en bijgevolg kan men de dood zien als HET geschenk van God”, aldus Bill Viola, hierbij het opperhoofd van de Seneca-Amerindianen citerend. De dood maakt evenwel zelf weldra plaats voor de wedergeboorte, door de slingerbeweging van de eeuwige cyclus.

Activiteit:

- Instructie voor de leerlingen vóór het bezoek: let goed op de mensenlichamen.
- Na het bezoek: schrijf een essay over Viola's opvatting over het leven vóór en na de dood en illustreer dat met het werk van hem dat hier het best lijkt op aan te sluiten.

Spiritualiteit

Bill Viola put niet alleen inspiratie uit de christelijke mystiek, maar ook uit het soefisme, de Japanse zen-filosofie en de amerindiaanse culturen. Spiritualiteit is alomtegenwoordig in zijn oeuvre, met een universele kracht die specifieke stromingen overstijgt.

Zijn oeuvre is dus een verkenning van het mens-zijn, tot aan de grens van de zintuiglijke ervaring en de waarneming. Het wordt gekenmerkt door een uitgesproken poëtische stijl, waarbij de symboliek een belangrijke rol speelt. De mannen en vrouwen in zijn video's, soms niet meer dan een lichaam of een gezicht, gaan een interactie aan met de krachten van de natuur, waar ze niet tegen opgewassen zijn, en gaan over in de eeuwige cyclus van leven en wedergeboorte.

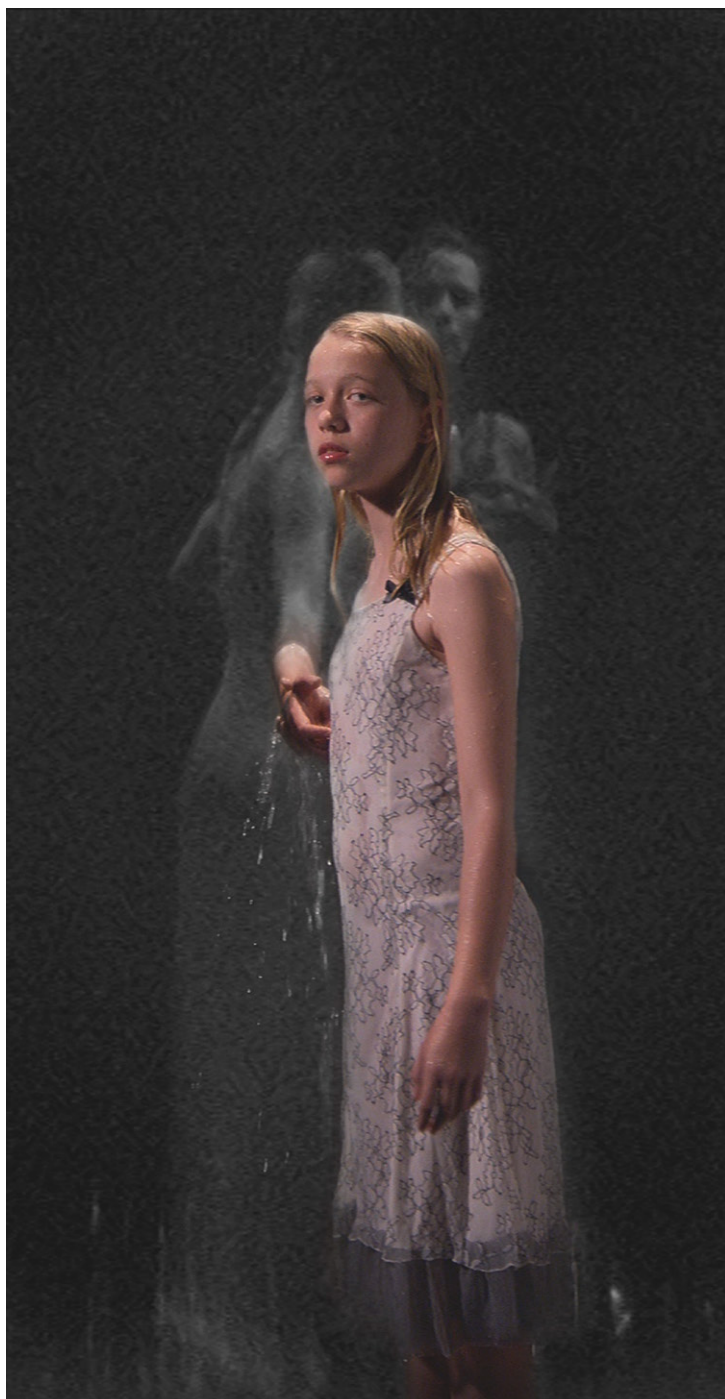
Zijn werken zijn dus ook plaatsen van overgang naar een innerlijke ervaring. Ze leren ons kijken, en niet gewoon maar zien. Het komt erop aan te zien wat verborgen zit achter de dingen. Die visie is diep metafysisch van aard, als een soort inwijding. Ze doet ons nadenken over het leven, de dood, de wedergeboorte, het hiernamaals, de tijd en de ruimte.

Activiteit:

- Instructie voor de leerlingen vóór het bezoek: let goed op het verschijnen en verdwijnen van personen in de verschillende werken.
- Na het bezoek: zoek in de bibliotheek naar info over de opvattingen over de tijd en het leven in verschillende beschavingen.
  - een voorbeeld van een religie of beschaving gebaseerd op de lineaire tijd.
  - een voorbeeld van een religie of beschaving gebaseerd op de cyclische tijd.
  - maak een grafische presentatie.
  - leg in de klas de twee opvattingen uit, vergelijk ze met elkaar en bespreek wat dit betekent voor het individu.

Lichaam en emoties

Elk bezoek is uniek. Iedereen arriveert op een verschillend moment bij een werk en kiest zelf welke de volgende werken zijn die hij wil bekijken, afhankelijk van zijn persoonlijke interesse. Voor het publiek is dit een dubbele ervaring, als bezoeker én als waarnemer, aangezien men zich verplaatst en vervolgens minutenlang stilstaat bij een werk. Zowel het lichaam en de zintuigen als de geest worden aangesproken, waardoor een emotionele beleving van de werken ontstaat. Bill Viola hecht hier bijzonder veel belang aan: *“De meeste mensen denken niet graag aan emoties, tenzij het om iets heel duidelijk en precies gaat. Ik denk net dat emoties bijzonder krachtig zijn en dat we in onze tijd een keerpunt hebben bereikt.*

We moeten ons er nu echt van bewust zijn dat we nood hebben aan een nauwere band tussen gevoelens en intellect. Al die dingen moeten met elkaar verzoend worden, want tegenwoordig liggen die ver uit elkaar.”⁶

Activiteit:

- Instructie voor de leerlingen vóór het bezoek:
let goed op de bewegingen en de beleefde emoties.
- Na het bezoek: reconstrueer de weg die je hebt afgelegd bij het bezoek met behulp van het plan dan je vooraan in dit dossier terugvindt.
  - Identificeer enkele emoties, zoals vreugde, droefheid, angst, woede, afkeer en verrassing.
  - Kies vervolgens een kleur per emotie.
  - Duidt met kleuren aan op het plan van de tentoonstelling waar je ze ervaren hebt.
  - Presenteer dit plan en vertel over je bezoek. Verwerk de emoties die je hierbij ervaren hebt in het verhaal.

⁶Fargier, Jean-Paul, *Au fil du temps*, De l'incidence Éditeur, 2014, p.130

Het creatieve proces van Bill Viola

Om dergelijke kunstwerken te kunnen maken, moet je er eerst lang over nadenken en ook beschikken over de nodige technische vaardigheden. Bill Viola haalt zijn ideeën vaak uit culturele en spirituele bronnen, in de vorm van teksten en beelden. Die ideeën bespreekt hij dan met zijn vrouw en medewerkster Kira Perov, wat tot nieuwe inzichten leidt. Voor grote projecten wordt een team van vakmensen samengesteld: directeur fotografie, producer, tolken, specialisten van verlichting en speciale effecten, designers, costumiers en anderen, naargelang de behoeften. Dit creatieve proces verloopt in fasen, maar is zeker niet lineair, want de inhoud verschaft inspiratie voor de vorm en omgekeerd.

Activiteit:

- Instructie voor de leerlingen vóór het bezoek: let goed op de gebruikte technische middelen en probeer te raden hoe de beelden zijn bedacht en vervolgens concrete gestalte kregen.
  - Zijn de personages acteurs?
  - Gaat het om een natuurlijk decor of speelt een en ander zich af in een studio?
  - Welke technische middelen heeft men gebruikt?
  - Hoe is het scenario van het werk tot stand gekomen?
  - Zijn sommige culturele verwijzingen expliciet?

- Na het bezoek: zoek interviews of documenten over de manier waarop Bill Viola zijn werken creëert.⁷

⁷ Twee bronnen met tal van illustraties over het creatieve proces van Bill Viola: Hanhardt, John G. *Bill Viola*. Uitgegeven door Kira Perov. Londen en New York: Thames & Hudson. (Duitstalige uitgave: Sieveking Verlag, München) 2015, p. 15, en Neutres, Jérôme, *Bill Viola*, Réunion des Musées Nationaux, Parijs, 2014, p.130 (catalogus van de tentoonstelling in het Grand Palais, van 5 maart tot 21 juli 2014)

3. BIOGRAFIEËN

Bill Viola

Bill Viola staat wereldwijd te boek als een van de belangrijkste kunstenaars van onze tijd en als een pionier van de videokunst. Al 45 jaar behandelt hij in zijn werk humanistische en spirituele onderwerpen. Zijn oeuvre omvat onder meer monumentale video-installaties, werken met geluid, performances met elektronische muziek, videowerken op een plat scherm en werken bestemd voor TV, concerten, opera's en zelfs voor heilige plaatsen.

De video-installaties van Bill Viola dompelen de kijker onder in een omgeving bestaande uit beelden en geluiden. Hij maakt daarvoor gebruik van spijstechnologie. De installaties vallen op door hun eenvoud en precisie. Zijn werken vind je zowat overal ter wereld in musea en galleries. Andere werken maken dan weer deel uit van prestigieuze collecties. Zijn single-channel video's werden wereldwijd vertoond op grote schermen. Ook met zijn geschriften oogst hij heel wat succes. Ze werden vertaald in verschillende talen en wereldwijd uitgegeven. Bill Viola werd in 1951 geboren in New York. In 1973 behaalde hij een diploma aan de Syracuse University (New York State). In 1995 vertegenwoordigde hij de Verenigde Staten op de Biënnale van Venetië.

Tot zijn belangrijkste solotentoonstellingen behoren:

- *Bill Viola: A 25-Year Survey* georganiseerd door het Whitney Museum of American Art, New York (1997)
- *Bill Viola: The Passions*, J. Paul Getty Museum, Los Angeles (2003)
- *Bill Viola: Hatsu-Yume (First Dream)*, Mori Art Museum, Tokio (2006)
- *Bill Viola, Grand Palais*, Parijs (2014)
- *Bill Viola. Electronic Renaissance*, Palazzo Strozzi, Florence (2017)
- *Bill Viola: Retrospective*, Guggenheim Museum Bilbao, Spanje (2017)
- *Martyrs (Earth, Air, Fire, Water)*, onthuld in 2014, en Mary, onthuld in 2016: twee permanente werken gecreëerd voor de St Paul's Cathedral in Londen.
- *Bill Viola | Michelangelo: Life, Death, Rebirth*, Royal Academy of Arts, Londen (2019)
- *Bill Viola: Journey of the Soul*, The Pushkin State Museum of Fine Arts, Moskou (2021)
- *Bill Viola: Inner Journey*, Amos Rex, Helsinki (2021)
- *Bill Viola: Tiempo Suspendido*, Ex Teresa Arte Actual, Mexico City en Museo de Arte Contemporáneo de Monterrey (MARCO), Mexico (2022)
- *Bill Viola, Museum der Moderne Salzburg*, Oostenrijk (2022)
- *Bill Viola, Palazzo Reale*, Milaan (2023)

Kira Perov

Kira Perov is de executive director van de Studio Bill Viola. Sinds 1979 werkt ze nauw samen met haar echtgenoot en helpt ze hem bij het beheer, de artistieke begeleiding en de productie van al zijn video's en installaties. Ze fotografeert het hele scheidingsproces en geeft ook alle publicaties van de kunstenaar uit. Hiervoor put ze de nodige documentatie uit zijn reusachtige archief en werkt ze samen met museumprofessionals en designers. Kira Perov houdt zich ook bezig met de conservatie en de organisatie en coördinatie van de tentoonstellingen van Bill Viola over de hele wereld.

Kira Perov behaalde in 1973 een Bachelor of Arts in de taal- en letterkunde aan de universiteit van Melbourne, in Australië. Toen ze Bill Viola in 1977 uitnodigde in Melbourne was Kira Perov hoofd van de culturele activiteiten aan de Trobe University (Melbourne). Ze hield zich toen bezig met de productie van concerten en het beheer van tentoonstellingen.

Tot haar recentere publicaties behoren:

- *Bill Viola: Visioni interiori*, Palazzo delle Esposizioni, Rome (2008)
- *Bill Viola (gezamenlijk uitgegeven met Jérôme Neutres)*, Grand Palais, Galeries Nationales, (2014)
- *Hanhardt, John G. Bill Viola*. Uitgegeven door Kira Perov. Londen en New York: Thames & Hudson (2015)
- uitg. Galansino, Arturo en Kira Perov. *Bill Viola: Electronic Renaissance (catalogus van de tentoonstelling)*. Florence: Giunti Arte Mostre Musei (2017)
- uitg. Clayton, Martin en Kira Perov. *Bill Viola | Michelangelo: Life, Death, Rebirth (catalogus van de tentoonstelling)*. Londen: Royal Academy of Arts (2019)
- uitg. Perov, Kira. *Bill Viola: Love / Death, The Tristan Project*. Brussel: Mercatorfonds, in samenwerking met Yale University Press, V.S., en Actes Sud, Frankrijk (2023)

Haar foto's, onder meer over het werk van Bill Viola, werden wereldwijd gepubliceerd.

tempora®

DEMETER
ASBL | VZW

VISIT
Wallonia
.be

LE FONDS EUROPÉEN DE DÉVELOPPEMENT RÉGIONAL
ET LA WALLONIE INVESTISSENT DANS VOTRE AVENIR

loterie nationale **6** nationale loterij
BIEN PLUS QUE JOUER MEER DAN SPELEN

LE SOIR

soir
mag

LAMEUSE

CINE
TELE
REVUE

De Standaard